

Jacques Cartier – prvi susreti Amerindijanaca i Francuza na području današnje Kanade

Sažetak:

U središtu pozornosti ovoga rada tri su ekspedicije francuskoga istraživača Jacquesa Cartiera, koje su poduzete između 1534. i 1541. godine. Rad je podijeljen u dvije glavne cjeline od kojih se prva bavi problematikom autentičnosti samoga Cartierova izvora i pitanja njegova autorstva. Za najnovije izdanje toga izvora, poznato pod nazivom „The Voyages“, zaslužan je Ramsay Cook koji je preveo i kompilirao spise iz svih triju Cartierovih putovanja. Druga cjelina bavi se odnosom između kanadskih Amerindijanaca i Cartierove posade te obuhvaća međusobne predodžbe i rekonstrukciju mogućih motiva koji objašnjavaju određene postupke jedne i druge strane. Također, u toj cjelini nastoji se objektivno problematizirati određene produkte prvotnoga kontakta, što uključuje trgovinu i pitanje religije.

Ključne riječi: Jacques Cartier, Amerindijanci, Kanada, kolonizacija

Uvod¹

Ovaj rad bavi se osnovnom historiografskom problematikom vezanom uz francuskoga pomorca i istraživača Jacquesa Cartiera te njegove tri ekspedicije u zaljevu St. Lawrence. Strukturno gledano, rad je podijeljen na dvije glavne cjeline od kojih se prva bavi pitanjem autentičnosti samoga izvora brodskih dnevnika iz kojih saznajemo podatke o ekspedicijama. Prvi dio ovoga rada

¹ Ovaj rad izvorno je prezentiran na skupu *Civilizacijski i kulturni susreti* koji je održan 11. travnja 2022. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

sadrži jednu digresiju o kojoj se polemiziralo u historiografiji, a drugi se dio usredotočuje na odnos između amerindijanskih plemena te Cartiera i njegove posade. Radi jednostavnosti upotrebljavamo termin *Amerindijanci* iako se Cartier zapravo susreo s dvama međusobno različitim plemenima zvanima Stadacona i Hochelaga.

Pod pokroviteljstvom francuskoga kralja Franje I. Jacques Cartier s dva broda i posadom od točno 61 člana kreće u ekspediciju u smjeru Newfoundlanda. Cartier je 20. travnja 1534. godine isplovio iz luke grada Saint-Maloa na bretanjskoj obali. To je bilo prvo od sveukupno triju Cartierovih putovanja. Cilj ekspedicije bio je pronaći takozvani sjeverozapadni prolaz prema Aziji koji bi otvorio još jednu trgovačku rutu s Dalekim istokom. Novootkrivenu zemlju Cartier je prisvojio Francuskom Kraljevstvu simboličkim podizanjem križa, a taj teritorij bit će poznat pod nazivom Nova Francuska.²

Pitanje autentičnosti dnevnika

Prvi problem o kojemu se mnogo polemizira u historiografiji pitanje je autorstva i autentičnosti brodskega dnevnika, koji je vrlo vjerojatno vodio Cartier osobno.³ Međutim, njegov original nije nikada pronađen i do nas je došao u inačici kao prijevod prijevoda. Original je najprije preveden na talijanski zaslugom Giovannija Ramusija, talijanskoga geografa, a tu je inačicu na engleski preveo John Florio. Dnevnik je izdan kao knjiga podijeljena u tri dijela. Prva dva dijela iznimno detaljno opisuju prva dva putovanja. Opis trećega, i posljednjega, putovanja ujedno je i najintragantniji. Sačuvan je samo početak putopisa, svega devet stranica teksta, a ono što je iznimno zanimljivo jest činjenica da je u trećem dijelu, na samome kraju, pismo Cartierova nećaka Jacquesa Noela koje nam daje uvid u stanje originalnih spisa. Noel piše svom prijatelju Jeanu Groutu, čije je ime prevedeno kao John Growte. Iz konteksta toga pisma možemo zaključiti da je upravo Grout tražio dnevnike. U tome periodu, kada je Noel sakupljao stranice dnevnika koje je tražio, kako kaže – po čitavome gradu, Cartier je već bio umro: *I can write nothing else unto you of anything that I can recover of the writings of Captaine Jaques Cartier my uncle diseased, although I have made search in all places that I could possibly in this Towne.*⁴ Na temelju navedenoga citata možemo zaključiti da je dnevnik već neko vrijeme bio necjelovit i da je njegov nećak počeo skupljati zapise tek nakon Cartierove smrti, koja je nastupila 1. rujna 1557. godine.

Nadalje, u historiografiji postoji teorija prema kojoj je Cartier već bio posjetio Novu Francusku prije svoje prve službene ekspedicije 1534. godine. Iako se nigdje u pronađenim izvorima nedvosmisleno ne spominje da je Cartier zaista već bio u takozvanoj Novoj Francuskoj, postoje određeni pokazatelji na temelju kojih može se zaključiti da je Cartier bio među članovima posade koju je vodio Firentinac Giovanni de Verrazano u ekspediciji 1524. godine.

² Ramsay Cook, ur. *The voyages of Jacques Cartier* (Toronto: University of Toronto Press, 1993), 105-106.

³ *Ibid*, 11-12.

⁴ *Ibid*, 105.

Naime, francuski kralj Franjo I. unajmio je Verrazana da istraži istočnu obalu sjevernoameričkoga kontinenta od Floride do Newfoundlanda. Cilj ekspedicije bio je istovjetan cilju Cartierove ekspedicije deset godina kasnije: pronaći sjeverozapadni prolaz prema Aziji.⁵ No koji su to izvori koji upućuju na Cartierov raniji posjet sjevernoameričkoj obali?

Prvi povjesničar koji je iznio navedenu teoriju bio je Gustave Lanctot sredinom 20. stoljeća. Lanctot svoju teoriju temelji na trima činjenicama: 1532. godine spominje se da je Cartier posjetio „Novu Zemlju“; zatim tvrdnja svećenika Pierrea Biarda iz 1614. godine da je Cartier otkrio Kanadu 1524. godine; proučavajući gradske zapise o Cartieru, uočio je da se 1524. godine Cartier ne spominje, što daje naslutiti da je u to vrijeme bio odsutan.⁶ Prvu tvrdnju Lanctot je pronašao u arhivima plemićke obitelji Le Veneur. Lanctot u svome djelu kaže: *Previously, in 1532, King Francis I had made a pilgrimage to Mont St. Michel. He was accompanied by the Dauphin and Cardinal Duprat, ambassador to the Pope. They were received by Jean Le Veneur in the double capacity of Grand Almoner of France and Abbot of Mont St. Michel. It was during this pilgrimage that Jean Le Veneur presented to the king sieur Jacques Cartier, Pilot Mariner of St. Malo, a relative of the Bursar of Mont St. Michel Abbey, as being capable, in consideration of his voyages to Brazil and Terre-Neuve, of conducting ships in the discovery of newlands in the New World for the king. Jean Le Veneur pledged himself, if the king consented to give this mission to Jacques Cartier, to furnish the chaplains and to contribute from his funds to the expenses of these voyages of discovery. His Majesty having accepted, Jacques Cartier made several voyages and gave to the king New France, called Canada.*⁷ Iz ovoga teksta možemo rekonstruirati ozračje koje je prethodilo Cartierovoj prvoj ekspediciji kojom je on zapovijedao. Očigledno je da je kralj Franjo već neko vrijeme htio poslati još jednu istraživačku posadu u smjeru Newfoundlanda radi pronalaska sjeverozapadnoga prolaza prema Aziji. Isto tako, iz izjave Jana Le Veneura jasno je da se Cartiera smatralo najpodobnijim kandidatom za takvu misiju, s obzirom na to da je već bio upoznat s morem koje okružuje regiju. Iako se u Le Veneurovoj izjavi nigdje izričito ne spominje da je Cartier bio među članovima Verrazanove posade 1524. godine, ipak se jasno kaže da je već posjetio „Terre Neuve“, što je francuska inačica engleske osobne imenice Newfoundland. Naredni izvori implicitno ukazuju na to da je Cartier bio član Verrazanove posade osam godina ranije.

Drugi izvor na kojem Lanctot temelji svoju tezu jest onaj svećenika Pierra Biarda iz 1614. godine. Biard je kompilirao informacije iz raznih arhiva,

⁵ Jerome Randall Barnes, *Giovanni Battista Ramusio and the History of Discoveries: an Analysis of Ramusio's Commentary, Cartography, and Imagery in Delle Navigazioni et Viaggi* (Doktorska disertacija, Sveučilište u Teksasu, 2007), 45-47.

⁶ Bernard G. Hoffman, ur., *The Voyages of Verrazano, Cartier, Gomez, and the English, Sources for a Historical Ethnography of Northeastern North America 1497-1550*. (Toronto: University of Toronto Press, 1961), 21-105.

⁷ Gustave Lanctot, „Cartier's First Voyage to Canada in 1524,“ *Canadian Historical Review* 25 (1944): 238-239.

a njegov motiv istraživanja bio je najvjerojatnije širenje kršćanstva i pokršćavanja domicilnoga stanovništva u Novoj Francuskoj.⁸ Odlomak iz dotičnoga teksta glasi: *Acadie, or the Souriquoys country farther South, is next to Canada, and still farther down, on the other side of French Bay, is Norambegue. Of these two words, Norambegue and Acadie, there no longer remains any remembrance in the country; yet there is of Canada, which was discovered principally by Jacques Cartier in 1524 and then in a second voyage ten years after ward in 1534.*⁹ Prema ovoj tvrdnji Cartier je otkrio Kanadu 1524. godine, što je, ako prihvatimo Lanctotovu tezu, tek djelomično točno. Iako zaista postoje dokazi koji upućuju na to da je Cartier 1524. godine bio u Kanadi, to ipak ne znači da ju je on otkrio. Ovdje je ključna riječ „otkrio“, a radi se o Biardovu lošem izboru riječi ili o mogućoj grešci pri prevođenju na engleski jezik. Cartier nikako nije prvi otkrio Kanadu, s obzirom na to da ga je John Cabot preduhitrio svojom ekspedicijom 1497. godine, međutim, Cartier je prvi istražio zaljev rijeke St. Lawrence. Ipak, neupitno je da je to već druga referenca o ranijem Cartierovu putovanju koje je prethodilo onom iz 1534. godine. Taj izvor savršeno nadopunjuje prvi izvor te odgovara na pitanje zašto je Cartier izabran kao osoba koja će pronaći sjeverozapadni prolaz. Također, ono što je nemoguće negirati jest činjenica da je Cartier izabran kao vođa ekspedicije 1534. godine baš zbog svojih prijašnjih iskustava u regiji. Kako su se u to vrijeme Francuska i Engleska natjecale u pronalaženju te čuvene alternativne rute prema Aziji, logično je da će taj posao pripasti sposobnom mornaru koji je već imao iskustva ploveći tim područjima.

Treća činjenica koju Lanctot koristi za podupiranje svoje teorije još je manje eksplicitna. Naime, Cartier se spominje u gradskim spisima više od stotinu puta.¹⁰ To se prvenstveno odnosi na sudske isprave grada Saint-Maloa gdje je Cartier u mnogobrojnim navratima djelovao kao svjedok ili član porote. Činjenica je da se Cartier 1524. godine ne spominje ni u jednoj službenoj ispravi, stoga se može zaključiti da je u tom periodu Cartier bio odsutan.¹¹ Dakako, njegova odsutnost 1524. godine ide u prilog Lanctotu, iako njegovoj tezi i dalje nedostaju konkretni, nepokolebljivi dokazi.

Prema Le Veneurovoj izjavi Cartier je posjetio Brazil i Newfoundland, no u Cartierovu dnevniku uopće nema spomena o prijašnjem posjetu Newfoundlandu, za razliku od Brazila. Naime, Cartier se u svome dnevniku referira na prethodno putovanje u Brazil čak četiri puta –¹² jednom u prvom i jednom u drugom putovanju – dok se putovanje u Newfoundland uopće ne spominje. Stoga se postavlja pitanje: ako je Cartier doista već bio u Newfoundlandu 1524. godine, zašto se nijednom kroz sveukupno tri putovanja ne referira na taj doga-

⁸ Hoffman, *The voyages of Verrazano, Cartier*, 112-115.

⁹ Pierre Biard, *Missio Canadensis Epistola ex Portu-regali in Acadia transmissa Ad Praepositvm Generalem Societatis lesv A. R. Petra Biardo ejvsdem Societatis Secundvm exemplar emissum in Annuls Litteris Anni [MDCXI]. Ex Typographeo Mayeriana, Apud Melchiorem Algeyer, Dilingae. 1 p.l., [1], [45], [1] p. 1612.*

¹⁰ Hoffman, *The voyages of Verrazano, Cartier*, 112-116.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*, 12-13.

đaj, a putovanje u Brazil spomenuto je čak četiri puta? Jedan od odgovora na to pitanje koji bi podupro teoriju Gustavea Lanctota jest taj da se Brazil u svim četirima slučajevima spominje u specifičnom kontekstu. Naime, Cartier se referira na Brazil samo pri uspoređivanju, pa tako uspoređuje kukuruz sa sličnom biljkom koja raste u Brazilu,¹³ te lokalno starosjedilačko stanovništvo uspoređuje s onim koje je zatekao na istim ekspedicijama.¹⁴ Međutim, ako je koristio Brazil kao usporedbu za novootkrivene vrste biljaka i za lokalno stanovništvo, isto tako mogao je koristiti zapažanja s ranije ekspedicije u Newfoundlandu kao usporedbu za određene biljke, ljude ili životinje; ako je zaista prethodno doplovio do Newfoundlanda, za pretpostaviti je da bi se barem jednom osvrnuo na to putovanje u svojem dnevniku. Nadalje, zapis svećenika Biarda moguće je pokušati osporiti činjenicom da se Cartier nigdje ne spominje u Verrazanovoj antroponimiji, koja je prepuna imena članova njegove posade.¹⁵ Najzad, treći i posljednji argument kojim se koristi Lanctot lako je osporiti jednostavnom premisom da je Cartier jednostavno mogao biti odsutan bilo gdje u Francuskoj, pa čak i u Europi, a ne nužno da je bio u Newfoundlandu.

Odnosi Amerindijanaca i Francuza

O odnosima Francuza i starosjedilačkog stanovništva u Kanadi dalo bi se štošta pronaći. Cartierov dnevnik prepun je informacija koje opisuju dotične ljude, njihove običaje, kulturu, stil oblačenja itd. Prema izvoru možemo pratiti razvoj odnosa između Cartierove posade i lokalnoga stanovništva od inicijalnoga kontakta na prvom pa sve do trećega putovanja, o kojemu nemamo sačuvan cjelovit dokument. Proučavajući odnos tih dviju, potpuno različitih etničkih skupina, vidljivo je kako se razvio od prvotnoga, prijateljski nastrojenoga, pa sve do postupnoga zahlađivanja odnosa i obostranoga nepovjerenja. Također valja napomenuti da su obje strane imale svoje predodžbe i predrasude jedna o drugoj. Cartier i njegovi mornari na amerindijansko su stanovništvo gledali kao na necivilizirane divljake. Ta predodžba o Amerindijancima kao divljacima nije samo historiografski konstrukt nego se u samom izvoru više puta rabi riječ „divljaci“ kao klasifikacija lokalnoga starosjedilačkog stanovništva. „Divljaci“ su bili sinonim za novootkrivena plemena u toj mjeri da je Cartier pri dodjeljivanju toponima geografskim formacijama u regiji jednom rtu dao naziv „Savage Cape“.¹⁶ U to vrijeme riječ „divljaci“ imala je manju poveznicu sa samim divljaštvom – upotrebljavala se više kao imenica kojom su označivane sve etničke skupine koje nisu posjedovale europske karakteristike i institucije.¹⁷ Cartierov pogled na Amerindijance ne razlikuje se od pogleda

¹³ *Ibid*, 25-26.

¹⁴ *Ibid*, 69-70.

¹⁵ Marcel Trudel, „Cartier, Jacques (1491-1557),“ *Dictionary of Canadian Biography vol. 1.*, (1996).

¹⁶ Cook, *The voyages*, 17-18.

¹⁷ Cornelius J. Jaenen, „Les Sauvages Amériquains: Persistence into the 18th Century of Traditional French Concepts and Constructs for Comprehending Amerindians,“ *Ethnohistory* 29/1 (1982): 46-47.

koji su imali Europljani. Štoviše, možemo reći da se Cartier, kao i mnogi drugi istraživači, smatrao superiornijim nad zaostalim plemenskim stanovništvom. Perspektivu Amerindijanaca prema Cartieru i njegovoj posadi, brodovima i oružju teže je rekonstruirati zbog činjenice da nam je jedini izvor o njihovu načinu razmišljanja bio Cartier koji je, kako smo već utvrdili, imao određene predrasude prema njima. Subjektivni stil pisanja izvora znatno otežava rekonstrukciju pogleda druge strane. Prema Cartieru prvotna reakcija domorodaca na ogromne brodove i sam način odijevanja francuskih mornara bila je prepuna čuđenja, pa čak i znatiželje, a naslućujemo i da se Francuze nije doživljavalo kao prijatnu. Upravo suprotno, Amerindijanci su prvi inicirali kontakt kada su sa svojih sedam kanua pristupili dvama francuskim brodovima.¹⁸ Cartier nije imao nikakav interes za uspostavljanjem komunikacije u tome trenutku, upravo suprotno – Francuzi su im tjelesnim pokretima pokušali reći da se odmaknu od njihovih brodova, što domoroci, naravno, nisu razumjeli. Cartier se tada morao poslužiti drugom taktikom, naime, ispucana su dva hitca preko njihovih kanua, što ih je uplašilo, pa su se povukli. Topovska paljba zasigurno se čula kilometrima daleko i ispravno je pretpostaviti da su domoroci iz kanua proširili riječ unutar svoga plemena kako su pucnjevi došli s dvaju velikih brodova. Naravno, riječi kojima su se koristili bile su ograničene jezikom koji je prilagođen da odgovara njihovoj okolini koju su dotad poznavali. Njihov vokabular ne uključuje riječ „top“, no Cartier je u prvom putovanju zarobio dvojicu Amerindijanaca koji su proveli godinu dana u Francuskoj te su naučili nešto francuskoga jezika. Na krajevima spisa iz prvog i drugog putovanja imamo kompilaciju osnovnih amerindijanskih riječi i njihovu istovrijednicu na francuskom. Tako, primjerice, znamo da njihova imenica za brod glasi „Casaomy“ – barem je Cartier tako zapisao.¹⁹ Što se tiče fonetičkoga aspekta, teško je rekonstruirati točan izgovor riječi koja je prevedena na jezik koji se potpuno razlikuje po svim mogućim aspektima. Nadalje, analizirajući izvor, vidimo da Francuzi isprva nisu htjeli uspostavljati komunikaciju s lokalnim stanovništvom, a razlog je u samom cilju ekspedicije: pronaći sjeverozapadni prolaz prema Aziji. Čitajući izvor, dobiva se dojam da su ljudi koje su Francuzi sreli na svome putovanju stavljeni u drugi plan. Budući da namjera Cartiera nije bila uspostaviti kontakt s Amerindijancima, već pronaći novu pomorsku rutu prema Aziji, sve je ostalo bilo sporedno, pa tako i komunikacija s lokalnim stanovništvom. Prema Cartieru domoroci su prvi inicirali kontakt, čak i nakon incidenta s topovskom paljbom, a Francuzi su gotovo stalno bili predmet znatiželje starosjedilaca.

Spomenuli smo da su na prvom putovanju zarobljena dvojica Amerindijanaca, međutim iz konteksta koji pruža izvor možemo naslutiti da do toga ne bi ni došlo da sami Amerindijanci nisu neprestano pokušavali uspostaviti kontakt. Mogući razlog nezainteresiranosti prema Amerindijancima može biti taj da su Francuzi smatrali da im potonji nisu mogli ponuditi ništa korisno. Već smo ustanovili da je prevladavalo mišljenje da su Amerindijanci divljaci

¹⁸ *Ibid*, 19-21.

¹⁹ Cook, *The voyages*, 33-34.

te iako se to nigdje izričito ne spominje, iz konteksta možemo zaključiti da su se domoroci smatrali toliko zaostalima da nije vrijedilo s njima kontaktirati.

Motivi Amerindijanaca za uspostavljanje kontakta s pridošlicama bili su veći od puke znatiželje. Kako ne postoji izvor o pogledima Amerindijanaca na francuske istraživače, njihov pogled moramo rekonstruirati prema Cartierovu izvoru koji je, kako smo već rekli, pisan veoma subjektivno i, koliko god se on trudio biti objektivan, određeni elementi pristranosti vidljivi su, jer, kako Cook kaže, on je mogao izvrnuti pojedine podatke kako bi se uklopili u njegov već postojeći pogled na amerindijansko stanovništvo.²⁰ Osim očiglednih razloga iniciranja kontakta, kao što je inherentna ljudska znatiželja, postoje i oni razlozi koje možemo izvući iz izvora, a koji nisu očiti na prvi pogled. Naime, postoji mišljenje u historiografiji da se prilikom prvih kontakata na europske istraživače gledalo kao na neku vrstu božanstva.²¹ U opisu Cartierova drugog putovanja stoji da su Amerindijanci pozvali njega i njegovu posadu u svoje selo gdje je započeta neka vrsta ceremonije odnosno rituala u kojem je, prema Cartieru, on trebao izliječiti bolesne pripadnike njihova plemena.²² Međutim, teorija da su Amerindijanci Francuze smatrali bogovima površna je i neutemeljena. Mnogo bolje objašnjenje toga događaja moglo bi se dati racionalnijim pogledom na sam događaj. Iako su se po mnogim karakteristikama razlikovali od Amerindijanaca, ponajprije po stilu odijevanja i svjetlijom bojom kože, pretjerivanje je da su bili smatrani bogovima. Moguće je da su Amerindijanci, vidjevši francuske brodove, topove, oružje i odjeću, shvatili da se radi o specifičnim egzotičnim ljudima koji su postigli velik stupanj tehnološke razvijenosti jer, ipak, koliko god su se razlikovali od Amerindijanaca, Francuzi su i dalje imali sva ljudska obilježja i karakteristike. Dakle, moguće je da su mislili da su Francuzi bili sposobni izliječiti bolesti, no amerindijansko stanovništvo već je imalo svoja božanstva i vjerovanja i jako je teško raspravljati o tome jesu li Francuzi bili smatrani božanstvima s obzirom na to da nemamo izvore iz prve ruke. Iako postoje određeni pokazatelji da su Francuzi uistinu bili smatrani božanstvima, s vremenom je taj pogled zamijenjen onim prema kojem su Francuzi ipak shvaćeni kao obični ljudi.²³

Prvotni kontakti unatoč jezičnoj barijeri uključivali su upuštanje u trgovinu, no rabiti riječ „trgovina“ za opisivanje trampe koja se odvijala između dviju skupina nije baš odgovarajuća. To je bilo više potkradanje amerindijanskih plemena nego ravnopravna trgovina. Francuzi su, naime, u zamjenu za razna krzna Amerindijancima davali bezvrijedne predmete koji nisu služili za gotovo ništa. Bili su to predmeti različite simboličke vrijednosti, poput staklenih pikula i noževa. Amerindijanci su trampili s Francuzima sve dok im nisu dali sve što su imali, a na temelju toga Cartier je zaključio da bi ih bilo

²⁰ *Ibid*, 10-11.

²¹ Bruce G. Trigger, „Early Native North American Responses to European Contact: Romantic versus Rationalistic Interpretations,“ *The Journal of American History* 77/ 4 (1991): 1200-1203.

²² Cook, *The voyages*, 64-65.

²³ Trigger, „Early Native North American Responses,“ 1211-1212.

Iako pokrstiti.²⁴ Pokršćavanje poganskih naroda u novootkrivenom svijetu bio je jedan od najvažnijih principa na kojima se temeljila kolonizacija. Naime, Europljani su, a Cartier nije iznimka, vidjeli sebe kao prenositelje civilizacije, a kako je kršćanstvo bilo sastavni dio svakodnevnoga života u šesnaestom stoljeću, smatrali su sebe širiteljima Božje riječi. Pod agendom širenja kršćanstva Europljani su legitimirali svoje pravo na određene teritorije. To je vidljivo na Cartierovu primjeru kada je prilikom kontakta s lokalnim plemenom podigao velik drveni križ,²⁵ čime je uz očite vjerske motive ujedno i simbolički prisvojio Kanadu za francusku krunu. Iz ono malo drugih izvora koje imamo o Cartieru znamo da je bio predan katolik i da je osobno smatrao da je kršćanstvo od samoga začetka predodređeno da se širi s istoka na zapad.²⁶ Što se tiče vjerskog ozračja u Europi u to vrijeme, bilo je to razdoblje vjerskih ratova između protestanata i katolika tako da je pokršćavanje poganskih naroda značilo više od samoga širenja vjere. U očima rimokatolika konverzija pogana na rimokatoličko kršćanstvo podupirala je njihovo mišljenje o ispravnosti vlastite vjere, štoviše, oni su smatrali svojom zadaćom širiti pravovjerje. Sam Cartier spominje luterane u negativnom kontekstu u svojim zapisima.²⁷ Dakle, pogane je valjalo preobratiti na rimokatoličku vjeru prije nego što to učine protestanti.

Zaključak

Pitanje autorstva samoga izvora vjerojatno nikad neće biti razjašnjeno, barem dok se ne pronađu originalni zapisi. Ono što je činjenica jest da je pitanje autorstva dnevnika i dalje relevantno u francuskoj, pa tako i svjetskoj historiografiji. Sam dnevnik najraniji je opis amerindijanskoga stanovništva u regiji te iznimno točno opisuje reljef u užem području zaljeva rijeke St. Lawrence i same rijeke. Odmaknemo li se od pitanja autorstva, sadržaj samoga izvora pruža informacije koje su korisne ne samo povjesničarima već i lingvistima i antropolozima koji istražuju lokalna amerindijanska plemena. Pouzdano rekonstruirati na temelju jednog jedinog izvora iznimno je zahtjevno, jer ne postoji drugi izvor s toliko iscrpnim opisima područja da bi mogao poslužiti kao referenca odnosno usporedba za Cartierov subjektivan dnevnik.

²⁴ Cook, *The voyages*, 1-18.

²⁵ *Ibid*, 26-27.

²⁶ *Ibid*, 37.

²⁷ *Ibid*.

Bibliografija

Izvori

Biard, Pierre. „1612. Missio Canadensis Epistola ex Portu-regali in Acadia transmissa Ad Praepositvm Generalem Societatis Iesv A. R. Petra Biardo ejvsdem Societatis Secundvm exemplar emissum in Annuls Litteris Anni [MDCXI]. Ex Typographeo Mayeriana, Apud Melchiorem Algeyer, Dilingae.

Literatura

Cook, Ramsay, ur. *The Voyages of Jacques Cartier*. Toronto: University of Toronto Press, 1993.

Hoffman, Bernard G., ur. *The Voyages of Verrazano, Cartier, Gomez, and the English: Sources for a Historical Ethnography of Northeastern North America 1497-1550*. Toronto: University of Toronto Press, 1961.

Jaenen, Cornelius J. „Les Sauvages Ameriquains: Persistence into the 18th Century of Traditional French Concepts and Constructs for

Comprehending Amerindians.” *Ethnohistory* 29/1 (1982): 43-56.

Lanctot, Gustave. „Cartier’s First Voyage to Canada in 1524.” *Canadian Historical Review* 25 (1944): 223-245.

Randall Barnes, Jerome. *Giovanni Battista Ramusio and the History of Discoveries: an Analysis of Ramusio’s Commentary, Cartography, and Imagery in Delle Navigazioni et Viaggi*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Teksasu, 2007.

Trigger, Bruce G. „Early Native North American Responses to European Contact: Romantic versus Rationalistic Interpretations.” *The Journal of American History* 77/4 (1991): 1195-1215.

Trudel, Marcel. „Cartier, Jacques. (1491-1557).“ *Dictionary of Canadian Biography*, vol. 1. University of Toronto, 1996.

Jacques Cartier – The First Encounters between the Amerindians and the French in Today’s Canada

Abstract:

This paper focuses on the three expeditions of the French explorer Jacques Cartier that he undertook between 1534 and 1541. The paper is divided into two main parts, the first of which deals with the issue of the authenticity of the source itself and the question of its authorship. Ramsay Cook, who translated and compiled writings from all three of Cartier’s voyages, is responsible for the latest edition of that source known as “The Voyages”. The second part focuses on the relationship between the Canadian Amerindians and Cartier’s crew. This whole covers mutual ideas, and their construction of possible motives that explain certain actions on one side and the other. Also in this part, certain products of the initial contact, which include trade and the issue of religion, will be objectively problematized.

Keywords: Jacques Cartier, Amerindians, Canada, colonization

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 17 2022.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XVII, broj 17, 2022.

Glavni i odgovorni urednik
Ivan Mrnarević

Zamjenik glavnog urednika
Ivan Ćorić

Uredništvo
Petar Bešlić
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Marko Zidarić

Urednici pripravnici
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Mudrovčić
Tijana Vokal

Redakcija
Petar Bešlić
Tomislav Bilić
Marija Biščan
Ivan Ćorić
Ivana Đorđić
Ivan Mrnarević
Ivan Mudrovčić
Stanka Mujo
Filip Šimunjak
Tijana Vokal
Marko Zidarić

Tajnik Uredništva
Petar Bešlić

Recenzenti
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Irena Bratičević
dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Ivana Buljan
dr. sc. Ivana Gubić
dr. sc. Sanja Lazanin
dr. sc. Ana Pavlović

dr. sc. Hrvoje Petrić
dr. sc. Kornelija Jurin Starčević
dr. sc. Goran Sunajko
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Zrinka Pešorda Vardić

Lektura za hrvatski jezik
Jozo Akrap
Tina Čatlaić
Mislav Graonić
Lea Ivanković
Lorena Lelek
Marija Mrnjavac
Martina Perak
Nika Pulig
Josipa Skenderović
Darko Vasilj
Jakov Zidarić
Matea Žnidarec

Lektura za engleski jezik
Anamarija Brusić

Oblikovanje
Marko Maraković, FF-press

Prijevod s engleskog jezika
Ivan Mrnarević
Marko Perišić
Filip Šimunjak

Prijevod s mađarskog jezika
Saša Vuković

Izdavač
Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

Tisak
Studio Moderna d.o.o.

Naklada
Tiskano u 100 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa financirano je novcem dobivenim na natječaju za studentske projekte Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i sredstvima koje je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta.

Redakcija časopisa Pro tempore iskreno zahvaljuje Odsjeku na financijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest
(za: Uredništvo Pro tempore)
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>